

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІЙ СФЕРІ: ПРАВОЗАСТОСОВНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню правозастосовної практики реалізації громадського контролю в публічно-правовій сфері, дієвості його форм, механізмів реального вияву. Також висвітлюються напрями вдосконалення та розвитку громадського контролю. Наведено низку практичних прикладів наявних проблем здійснення громадського контролю й можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: громадський контроль, практика, публічно-правова сфера, правозастосування, громадянське суспільство.

Статья посвящена исследованию правоприменительной практики реализации общественного контроля в публично-правовой сфере, действенности его форм, механизмов реального проявления. Также освещаются направления совершенствования и развития общественного контроля. Приведен ряд практических примеров существующих проблем осуществления общественного контроля и возможные пути их решения.

Ключевые слова: общественный контроль, практика, публично-правовая сфера, правоприменение, гражданское общество.

The article investigates legal practice in the implementation of public control of public legal sphere, the efficacy of its forms, manifestations of real mechanisms. Also the author highlights areas of improvement and development of public control. The article presents a number of practical examples of problems of public control and possible solutions.

Key words: social control, practice, public sphere, enforcement, civil society.

Вступ. Активний розвиток в Україні громадянського суспільства спонукав до широкої імплементації в національне законодавство діалогових і контрольних механізмів його взаємодії з органами публічної влади. Різні форми комунікації громадськості з органами влади, громадський контроль їхньої діяльності стає невід'ємною частиною організації та управління в публічно-правовій сфері. Часто представниками публічної влади, державними службовцями громадський контроль позиціонується як надійна гарантія законності, прозорості й ефективності їхньої роботи. Також максимальне залучення активних громадян, представників громадських організацій до діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування забезпечує останнім високий рівень довіри суспільства й функціональної легітимності.

Водночас реалізація громадського контролю у правозастосовній практиці окремих органів публічної влади, їх участь у процесах або публічних процедурах часто відбувається неефективно та формально. Значною мірою це відбувається через створення квазігромадських форматів, механізмів, фактично підпорядкованих органам державної влади або прямо залежних від політичних, фінансово-економічних груп впливу, та корупційності цих правовідносин тощо. Це, у свою чергу, значно дискредитує громадський контроль, оскільки останній не досягає своїх цілей, а критична маса такої негативної практики може призвести загалом до втрати суспільного авторитету чинних форм громадського контролю і значно послабити демократичний розвиток держави.

Також немає сенсу вдаватися й в іншу крайність, ідеться про застосування громадського контролю з метою втручання та перешкоджання діяльності органів державної влади. Тому лише конструктивна взаємодія громадськості й влади, відповідальне застосування інструментарію громадського контролю дасть позитивний результат [1].

Громадський контроль за діяльністю органів публічної влади є предметом багатьох, здебільшого теоретичних досліджень, результати яких відображені в працях таких вчених, як А. Буханевич, Л. Гапоненко, В. Гаращук, С. Денисюк, О. Калінін, С. Косінов, Г. Пришляк, О. Савченко, О. Сушинський та інші. Разом із тим практичне застосування законодавства, що регулює здійснення громадського контролю, виникнення, зміна і припинення правовідносин, пов'язаних із цією діяльністю, потребує розширеного наукового опрацювання.

Постановка завдання. Метою статті є правовий аналіз правозастосовної практики реалізації громадського контролю в публічно-правовій сфері, дієвості його форм, механізмів реального вияву; вироблення на цій основі деяких напрямів удосконалення та розвитку громадського контролю для побудови сильної демократії в Україні.

Результати дослідження. Варто зазначити, що термін «правозастосовна діяльність» є комплексним, однак у правовій доктрині не вироблено його єдиної дефініції. Одні науковці схиляються до того, що це діяльність із видання актів застосування права, інші розглядають її як практику розгляду справ у рамках передбаченої процесуальними нормами процедури. Однак, на нашу думку, це лише окремі складові цього багатоаспектного поняття. Правозастосовна діяльність є практичною реалізацією нормативних приписів компетентними суб'єктами, не лише органами державної влади, а й громадськими організаціями, а в разі наявності відповідних повноважень – громадянами та іншими суб'єктами, у ході якої також виникає багато побічних зав'язків і суспільних відносин. Сукупність результатів правозастосовної діяльності формує відповідну практику, на яку впливають також судові рішення у справах, предметом розгляду яких стають відповідні правовідносини. Тому вважаємо, лише аналіз правозастосовної практики найбільш чітко виявляє недоліки та прогалини у правовому регулюванні будь-якої сфери. У цьому сенсі не є винятком і практика здійснення громадського контролю в публічно-правовій сфері.

Важливе значення у правозастосовній практиці має визначення в законодавстві конкретних заходів і форм реалізації громадського контролю. Наприклад, згідно зі ст. ст. 1 і 22 Житлового кодексу України, право громадян на житло забезпечується, зокрема, розвитком і охороною державного й громадського житлового фонду, сприянням кооперативному та індивідуальному житловому будівництву, справедливим розподілом під громадським контролем жилої площі, наданням громадянам за їхнім бажанням грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення тощо.

Аналогічна норма міститься в ч. 1 ст. 22 Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків», громадський контроль за розподілом та утриманням житла в гуртожитках, на які поширюється дія вказаного Закону, здійснюється відповідною наглядовою радою. Власне, на цьому фактично й вичерпується законодавче регулювання реалізації громадського контролю в означеній сфері. Хоча, відповідно до наведених законодавчих приписів, громадський контроль під час розподілу жилої площі або надання грошової компенсації є однією з гарантій справедливості цих заходів.

Тому в застосуванні вказаної норми житлового законодавства особливе значення має чітке розуміння процедури громадського контролю, адже невиконання положення цієї статті щодо «розподілу жилої площі під громадським контролем» або, навпаки, зловживання цією нормою може бути підставою визнання проведеного розподілу жилої площі недійсним, оскарження виплати грошових компенсацій чи може спровокувати правовий конфлікт тощо. Такий приклад засвідчує, наскільки важливим є процедурне забезпечення реалізації громадського контролю.

Крім того, відсутність реального громадського контролю часто полегшує вчинення кримінально каранних службових підроблень та інших видів службових зловживань. Наприклад, посадова особа з питань організаційного забезпечення Чигиринської міської ради, яка за розпорядженням міського голови була уповноважена на ведення квартирної обліку, достовірно знаючи, що виконавчим комітетом Чигиринської міської ради не створено громадську комісію із житлових питань для здійснення громадського контролю в цій сфері, здійснила низку службових підроблень актів обстеження матеріально-побутових умов окремих громадян, у які внесла неправдиві дані про забезпечення зазначених громадян мінімальним рівнем житла. За вчинення цих дій вказана службова особа 22 січня 2016 року вироком суду засуджена за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 Кримінального кодексу (далі – КК) України [2].

Важливо звернути увагу й на таку, на нашу думку, ключову передумову ефективного здійснення громадського контролю за будь-яким напрямом державного управління, як реальність гарантій безперешкодного доступу до публічної інформації. У цьому сенсі вагоме значення має закладений у ст. 29 Закону України «Про інформацію» принцип пріоритетності права громадськості на інформацію. Сутність його полягає в тому, що навіть інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є суспільно необхідною, тобто є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення. Водночас право на інформацію (ст. 34 Конституції України) забезпечується насамперед таким: 1) створенням механізму реалізації права на інформацію; 2) максимальним спрощенням процедури подання запиту й отримання інформації; 3) створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; 4) обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість і засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення; 5) обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації; 6) доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством; 7) юридичною відповідальністю за

порушення законодавства про доступ до публічної інформації; 8) здійсненням державного і громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію [3; 4].

Тож навіть саме право на доступ до публічної інформації, серед іншого, також забезпечується громадським контролем, суб'єкти здійснення якого сьогодні максимально розширені. Згідно зі ст. 17 Закону України «Про доступ до публічної інформації», громадський контроль за забезпеченням розпорядниками інформації доступу до публічної інформації здійснюється депутатами місцевих рад, громадськими організаціями, громадськими радами, громадянами особисто шляхом проведення відповідних громадських слухань, громадської експертизи тощо. Відтак кожний громадянин має право здійснювати громадський контроль щодо забезпечення права на доступ до публічної інформації, а якщо вважає, що розпорядником інформації порушено доступ до інформації, незалежно від того чи стосується ця інформація його особисто, має право на звернення до суду з адміністративним позовом.

Аналіз правозастосовної практики в цій сфері свідчить про широку розповсюдженість фактів порушення права на доступ до публічної інформації передусім суб'єктами владних повноважень, які є її розпорядниками, що нерідко стає суттєвою перешкодою в здійсненні громадського контролю. Однак значна частина таких порушень усувається завдяки громадському контролю за додержанням законодавства про інформацію.

Зокрема, як приклад можна навести такий випадок: у порядку громадського контролю було подано колективний адміністративний позов громадянами до Голубецької сільської ради (Вінницька область) і голови цієї сільської ради, предметом судового розгляду стало порушенням приписів ч. 3 ст. 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації», оскільки проекти нормативно-правових актів, рішень органів місцевого самоврядування, розроблені відповідними розпорядниками, повинні оприлюднюватися ними не пізніше як за 20 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття. Відсутність відомостей на офіційному сайті сільської ради щодо обрання секретаря, протоколів пленарних засідань, а також інших відомостей, які підлягають офіційному опублікуванню, про діяльність сільської ради є грубим порушенням приписів законодавства України та перешкодою громаді села в здійсненні громадського контролю за діяльністю сільської ради й депутатів [5].

Також порушення права на доступ до публічної інформації має й інші вияви: ненадання інформації, неправомірна відмова в наданні інформації, несвочасне або неповне надання інформації, надання недостовірної інформації тощо. Часто порушення права на доступ до публічної інформації відбувається через недостатню професійну кваліфікацію державних службовців, відповідальних за розгляд інформаційних запитів, оскільки реєструють останні (строк розгляду яких від 5 до 20 робочих днів) як звернення громадян (строк розгляду яких від 30 до 45 днів). Реєстр судових рішень містить численні рішення адміністративних судів щодо вчинення таких неправомірних дій розпорядниками інформації, які великою мірою виявляються за результатами громадського контролю. Варто звернути увагу й на проблему співмірності юридичної відповідальності за порушення права на доступ до публічної інформації та суспільної шкідливості цього правопорушення. Певною мірою вирішити її може істотне збільшення розміру адміністративних стягнень, посилення дисциплінарної відповідальності посадових осіб, установлення кримінальної відповідальності за умисність таких дій.

Ще одним зі сталих напрямів громадського контролю в публічно-правовій сфері є діяльність громадських активістів щодо запобігання та протидії корупційним виявам. Загалом цій функції громадського контролю можна присвятити навіть окреме наукове дослідження. Важливість цього напрямку громадського контролю підтверджується положеннями ст. 13 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яка визначає необхідність участі суспільства в заходах щодо запобігання і протидії корупції, а для цього необхідно сприяти активній участі суб'єктів громадянського суспільства – окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, – у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею. Цю участь потрібно зміцнювати за допомогою таких заходів: 1) посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень; 2) забезпечення для населення ефективного доступу до інформації; 3) проведення заходів щодо інформування населення, які сприяють створенню атмосфери неприйняття корупції, а також реалізація програм державної освіти, у тому числі навчальних програм у школах та університетах; 4) повага, заохочення й захист свободи пошуку, отримання, опублікування та поширення інформації про корупцію [6].

Більше того, сьогодні громадські об'єднання, їхні члени або уповноважені представники, а також громадяни стали суб'єктами запобігання корупції, згідно зі ст. 21 Закону України «Про запобігання корупції». Також запроваджено інститут викривачів – осіб, які надають допомогу в запобіганні й протидії корупції [7]. Однак істотною практичною проблемою реалізації громадського контролю є те, що корупційність, на протидію якій великою мірою спрямований громадський контроль у публічно-правовій сфері, також усе більше «уражає» і його.

Реалізуючи право громадського контролю, будь-яка особа набуває публічної активності, стає суб'єктом правовідносин, що виникають із цього приводу, та складовою ланкою комунікації суспіль-

ства і влади. Тож діяльність громадянина щодо контролю за органами влади надає йому, залежно від активності й публічності цієї діяльності, певний рівень громадської довіри та суспільного авторитету. Однак цей рівень довіри й авторитету зростає в разі, якщо громадський контроль організовується через громадські об'єднання, які, відповідно до статуту, уповноважені здійснювати громадський контроль за діяльністю органів державної влади. Саме довіра й авторитет, які здобувають громадські активісти, здійснюючи діяльність із громадського контролю в публічно-правовій сфері, стає для них своєрідним ресурсом. Розуміючи це, деякі громадські організації навіть запровадили практику направлення клопотань до Міністерства внутрішніх справ України, у яких громадські активісти та відповідні громади просять сприяння щодо продовження терміну перебування на службі працівників Національної поліції, які проходять тестування [8]. Проте окремим недоброчесним громадянам це надає своєрідний простір для зловживання правом громадського контролю та пов'язаною з цим громадською діяльністю.

Наприклад, саме таке корисливе зловживання правом громадського контролю, громадською довірою й суспільним авторитетом стало підставою для визнання 11 травня 2016 року вирокм суду винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК України (зловживання впливом), засновника та голови громадських організацій «Всеукраїнський громадський рух на захист прав громадян», «Народний контроль» і «Всеукраїнське об'єднання «Народний люстраційний центр». Відповідно до статутних завдань, указані громадські організації сприяли наданню правової допомоги особам, чії права були порушені, запровадженню дієвого громадського контролю за діяльністю органів державної влади, в тому числі правоохоронних, реалізації конституційних прав громадян шляхом викривання недоліків у роботі органів державної влади, оскарження дій їхніх службових осіб.

Указана вище особа, будучи громадським активістом, головою громадських організацій, періодично брала участь в особистому прийомі громадян керівниками УМВС України в Миколаївській області, проводила із залученням громадськості й засобів масової інформації пікетування будівлі УМВС України в Миколаївській області, публічно висловлювалася щодо якості роботи УМВС, окремих його працівників, піддавала їх критиці чи позитивно оцінювала їхню роботу, формувала таким чином думку суспільства про роботу вказаного управління, його підрозділів, керівників і рядових працівників. Це надало відповідного авторитету особі як громадському активістові та діячу щодо контролю за діяльністю УМВС України в Миколаївській області, в результаті чого вона стала лідером суспільної думки в указаній сфері. Використовуючи набутий авторитет, указаний громадянин запропонував і пообіцяв одному з дільничних інспекторів міліції СДІМ Березанського райвідділу за умови передачі йому грошової винагороди в розмірі 300 доларів США забезпечити потрібний рівень громадської підтримки під час вирішення питання про переведення його до підрозділу органів внутрішніх справ у м. Миколаєві для подальшого несення служби. Також пообіцяв за вказану плату забезпечити лояльність особи, яка погоджує відповідні документи про переведення та є особою, уповноваженою державою на виконання цієї функції [9].

Також є випадки, коли громадські активісти займаються вимаганням коштів безпосередньо, використовуючи результати здійсненого ними громадського контролю. Один із таких мав місце в м. Запоріжжі, коли громадський активіст і журналіст «Дорожного контролю», що займався відеофіксуванням протиправних дій співробітників правоохоронних органів, набувши достатнього суспільного авторитету, вирішив за рахунок цього збагатитися. Здобувши черговий відеоматеріал про нібито отримання працівниками патрульної поліції неправомірної вигоди за непритягнення правопорушника до юридичної відповідальності, громадський активіст звернувся до цих поліцейських, продемонстрував відповідний відеозапис і висунув їм протиправну вимогу – передати йому кошти в сумі 6 тис. доларів США. Працівники патрульної поліції, будучи достатньо обізнаними про діяльність громадського активіста й викладені ним раніше в мережі Інтернет відеозаписи, що ганьблять працівників правоохоронних органів, реально сприйняли його погрози, були впевнені, що в разі відмови виконати цю вимогу щодо передачі коштів останній міг розголосити відомості, які поліцейські бажали зберегти в таємниці, усвідомлюючи настання негативних для них наслідків у разі розголошення таких відомостей. Своїми умисними діями громадський активіст і журналіст «Дорожного контролю» вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 189 КК України, – вимога передачі чужого майна з погрозою розголошення відомостей, які потерпілий бажає зберегти в таємниці, тобто вимагання. Вироком Комунальського районного суду м. Запоріжжя від 21 червня 2016 року громадянин був визнаний винним у вчиненні вказаного злочину [10].

Водночас описані випадки варто зарахувати швидше не до проблем правозастосовної практики реалізації громадського контролю, а до певних відхилень, що пов'язані насамперед із людським фактором і недоброчесністю деяких осіб, які до нього причетні. Більш вагоміша проблема правозастосування полягає в іншому, а саме в подоланні розриву між нормативно-правовими гарантіями, прийнятими законодавчими актами, спрямованими на посилення ролі інститутів громадянського суспільства, ефективного громадського контролю, і практикою застосування громадського контролю, оскільки реалізація визначених законодавством форм і механізмів громадського контролю, меж впливу громадськості на прийняття політичних рішень негласно регламентовані й переважно зводяться до формальних обговорень. Так, налагоджена участь громадськості в діяльності громадських рад та

інших консультативно-дорадчих органів ніби «пробуксовує», тобто не відбувається якісного переходу на інший рівень. Тож позиції громадськості й загалом громадська думка істотно не впливають на остаточне ухвалення рішень органами державної влади. Крім того, комунікації та рівноправній взаємодії між громадянами, організованою громадськістю й органами державної влади перешкоджають:

- переважно закритий тип прийняття політичних рішень, які становлять для держави та суспільства першочерговий інтерес, відсутність практики відповідальності за хибні й небезпечні для держави та громадян рішення й дії;

- брак кадрово-професійних, фінансових, організаційних ресурсів громадського сектора;

- нормативно-правова «невизначеність», невиписаний механізм обов'язкового врахування органами влади пропозицій, рекомендацій, результатів громадських моніторингів та експертиз, громадської думки під час прийняття політичних рішень, які становлять суспільний інтерес [1].

Державна й місцева влада нерідко використовує елементи громадської участі для посилення ваги «потрібних» рішень, проводячи фіктивні громадські слухання, формує лояльні громадські ради і створює кишенькові громадські організації, таким чином дискредитуючи ідею громадської участі, позбавляючи її сенсу. Вітчизняні експерти констатують і відсутність реальних важелів впливу, що зводять результати громадської участі й громадянського контролю до чогось рекомендаційного (у кращому випадку). Крім того, спроможність більшої частини організацій громадянського суспільства брати на себе відповідальність і чинити реальний вплив теж часто ставиться під сумнів [11].

Висновки. Підсумовуючи, варто акцентувати увагу на таких положеннях.

По-перше, до проблем правозастосовної практики громадського контролю потрібно зарахувати такі: відсутність чіткого нормативно-правового регулювання форм, механізмів і процедур громадського контролю; розрив між нормативно-правовим регулюванням у сфері громадського контролю та застосуванням законів (формальність, негласна регламентованість, практична неспроможність); неординарна практика здійснення громадського контролю й відсутність її узагальнення; формування негативної практики громадського контролю, що значною мірою пов'язано з людським фактором (брак доброчесності, толерантність до корупції, лідерство).

По-друге, основою ефективної реалізації громадського контролю у сфері державного управління є забезпечення права на доступ до публічної інформації. Для належного правового захисту цього права, на нашу думку, варто суттєво посилити юридичну відповідальність за порушення права на інформацію в будь-якому вияві (індивідуальну відповідальність посадових осіб – розпорядників публічної інформації), а також передбачити кримінальну відповідальність за умисність таких дій.

По-третє, аналіз правозастосовної практики громадського контролю в публічно-правовій сфері підтверджує корумпованість цих правовідносин, що зростає. Про це свідчать обвинувальні вирокі судів про вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних зі здійсненням громадського контролю. Тому необхідним є вироблення антикорупційних заходів і механізмів запобігання та протидії корупції в цій сфері (у тому числі кримінально-правового характеру).

Отже, дослідження практичної складової реалізації громадського контролю в публічно-правовій сфері сьогодні є вкрай затребуваним. У зв'язку з цим ця тема має високу актуальність для подальшого досліджень, зокрема потребує наукового аналізу практика громадського контролю у сфері місцевого самоврядування, здійснення публічних закупівель, бюджетній сфері.

Список використаних джерел:

1. Корнієвський О. Громадський контроль як дієвий інструмент впливу на владу / О. Корнієвський, Г. Палій // Віче. Громадянське суспільство. – 2015. – № 9.
2. Вирок Чигиринського районного суду Черкаської області про визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України., від 22.01.2016 № 1-кп/708/6/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55327143>.
3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // Голос України. – 2011. – № 24.
5. Про скасування рішення Голубецької сільської ради : Постанова Крижопільського районного суду Вінницької області від 14.06.2016 № 2-а/134/18/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58395246>.
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 10. – Ст. 2938; 2006. – № 44. – С. 52. – Ст. 506.
7. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Голос України. – 2014. – № 206.
8. Про визнання протиправними та скасування рішень Головного управління Національної поліції в Чернігівській області : Постанова Чернігівського окружного адміністративного суду від

08.07.2016. Справа № 825/1140/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58892506>.

9. Затвердження угоди про визнання винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 369-2 КК України : вирок Центрального районного суду м. Миколаєва від 11.05.2016 № 1-кп/490/415/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57721583>.

10. Вирок Комунарського районного суду м. Запоріжжя про визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 189 КК України, від 21.06.2016 № 1-кп/333/243/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58450932>.

11. Зелінська О. Перспективи громадського контролю в Україні / О. Зелінська // Фундація «Відкрите суспільство», жовтень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osf.org.ua/data/blog_downl/Civil_participat_Zelin_artele.pdf.

УДК 347.962(477)«8/11»(091)

КРАВЧУК В.М.

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ КОНСТИТУЦІЙНИХ ОСНОВ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІВ У ПЕРІОД КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (СЕРЕДИНА XVI – КІНЕЦЬ XVIII СТОЛІТТЯ)

У статті проведено історико-правовий аналіз становлення конституційних основ правового статусу суддів у період Козацько-Гетьманської держави середини XVI – кінця XVIII століття. Особлива увага приділяється інституту конституційних основ правового статусу суддів, який продовжує утверджуватися та розвиватися. Зроблено висновок про те, що нині встановлюються окремі елементи правового статусу суддів: вимоги, які пред'являються до суддів, порядок їх обрання та призначення, присяга суддів, повноваження суддів, відповідальність суддів, гарантії безпеки суддів.

Ключові слова: правовий статус, правовий статус судді, правосуддя, суддя, судова система.

В статье проведен историко-правовой анализ становления конституционных основ правового статуса судей в период Казацко-Гетманского государства середины XVI – конца XVIII века. Особое внимание уделяется институту конституционных основ правового статуса судей, который продолжает утверждаться и развиваться. Сделан вывод о том, что сегодня устанавливаются отдельные элементы правового статуса судей, в частности требования, которые предъявляются к судьям, порядок их избрания и назначения, присяга судей, полномочия судей, ответственность судей, гарантии безопасности судей.

Ключевые слова: правовой статус, правовой статус судьи, правосудие, судья, судебная система.

The article has the analyzed becoming of constitutional bases of legal status of judges in the period of the Cossacks of middle of XVI – end of XVIII of century. The special attention is spared to the institute of constitutional bases of legal status of judges, which continues to become established and develop. Drawn conclusion, that the separate elements of legal status of judges are set in this period, in particular: requirements that is produced to the judges; order of their electing and setting; oath of judges; plenary powers of judges; responsibility of judges; guarantees of safety for judges.

Key words: legal status, legal status of judge, justice, judge, judicial system.

© КРАВЧУК В.М. – кандидат юридичних наук, докторант (Національна академія прокуратури України)